

DJECA NA MREŽI: KAKO IH NAUČITI DA BUDU BEZBJEDNA I MEDIJSKI PISMENA?

Piše: Bojan Jušković, edukator za bezbjednost djece

U digitalnoj eri, korišćenje interneta i društvenih mreža postalo je svakodnevna realnost za djecu i adolescente. Gotovo svaka online platforma koja omogućava interakciju među korisnicima danas se svrstava u kategoriju društvenih mreža. One djeci nude prostor za zabavu, komunikaciju i izražavanje, te se njihov značaj u životima mladih konstantno povećava. Istraživanja pokazuju da upotreba društvenih medija može pozitivno uticati na razvoj komunikacijskih i tehničkih vještina, kao i na socijalne veze mladih. Međutim, ova digitalna stvarnost nosi sa sobom i niz izazova i rizika, posebno imajući u vidu ograničenu sposobnost djece da samostalno prepoznaju opasnosti i donesu zrele odluke.

Dječija radoznalost, nedostatak iskustva, emocionalna impulsivnost i snažan uticaj vršnjaka čine ih posebno ranjivima u online prostoru. Neprimjereni sadržaji, digitalno nasilje, seksualna eksploatacija (tzv. grooming), gubitak privatnosti, kao i pritisak da se na mreži prikazuju „savršeno“, predstavljaju stvarne prijetnje njihovom mentalnom zdravlju i osjećaju sigurnosti. Pored toga, izloženost dezinformacijama i viralnim izazovima koji ponekad uključuju i rizična ponašanja, ukazuje na potrebu za ozbiljnim i sistemskim pristupom u zaštiti djece. Ključno pitanje koje se sve češće postavlja jeste: *koliko zaista znamo o tome šta naša djeca rade na internetu, i kako ih možemo zaštititi na način koji je istovremeno djelotvoran i razuman?*

Generacijski jaz

Jedan od osnovnih problema leži u generacijskom jazu. Djeca su tzv. **digitalni urođenici** – rođena u okruženju tehnologije, instinktivno i brzo savladavaju nove aplikacije i platforme. Sa druge strane, mnogi roditelji i nastavnici su **digitalni imigranti** – korisnici koji su se tehnologiji priključili kasnije, često bez dubljeg razumijevanja njenog funkcionisanja i potencijalnih rizika. Upravo na tom raskršću stupa na scenu medijska pismenost – ne kao luksuz ili dodatna vještina, već kao osnovna životna kompetencija u savremenom društvu. Medijska pismenost ne znači samo tehničku sposobnost korišćenja uređaja. Ona podrazumijeva razumijevanje kako mediji funkcionišu, sposobnost kritičkog promišljanja, prepoznavanje dezinformacija, zaštitu privatnosti i odgovorno ponašanje u digitalnom prostoru. Efikasna zaštita djece na mreži mora biti više od puke zabrane i kontrole. Potreban je sveobuhvatan društveni odgovor – sinergija škole, porodice, medija i zakonodavnih tijela. Školski sistemi bi trebalo da

integrišu medijsku i digitalnu pismenost u redovnu nastavu, kroz konkretne sadržaje i praktične radionice. Nastavnici, kao ključni akteri u obrazovanju, moraju biti adekvatno obučeni kako bi mogli pomoći djeci da razviju kritički odnos prema onome što vide i dijele online.

Porodica, sa druge strane, ima ulogu primarnog i najvažnijeg faktora u oblikovanju digitalne kulture djece. Roditelji bi trebalo da grade odnos povjerenja sa djecom, da otvoreno razgovaraju o njihovim online iskustvima, bez osuđivanja i prijetnji. Pitanje koje se često postavlja jeste – *mogu li tehnička rješenja (npr. aplikacije za roditeljsku kontrolu) pomoći u zaštiti djece?* Odgovor je – djelimično. Iako mogu pružiti određeni nivo nadzora i zaštite, ona nikako ne smiju biti zamjena za razgovor, edukaciju i povjerenje. Najefikasniji alat zaštite nije tehnologija, već znanje koje djeci prenosimo. Djeca treba da znaju zašto je važno zaštititi svoje lične podatke, kako da prepoznaju manipulaciju i kome mogu da se obrate ako se osjećaju ugroženo. Ove vještine ne dolaze same od sebe – one se uče i njeguju. Uloga odraslih nije da budu nadzornici, već vodiči kroz složen digitalni svijet. Kroz edukaciju, zajedničko učenje i otvorenu komunikaciju, djeca stiču neophodne alate da budu bezbjedna, a istovremeno slobodna da istražuju, stvaraju i rastu.

Medijska pismenost nije opcija, već društveni imperativ

U vremenu u kojem informacije putuju brže nego ikada prije, a digitalne granice su sve nevidljivije, investiranje u medijsku pismenost djece nije opcija – to je društveni imperativ. Ukoliko želimo da naša djeca budu sigurni, odgovorni i samosvjesni digitalni građani, moramo im ponuditi više od zabrana i aplikacija. Moramo im dati znanje. Jer, najjači digitalni štit nije filter, firewall ili lozinka – već kritički um koji zna da prepozna rizik i donese ispravnu odluku.

Ovaj tekst je pisan za sajt medijskapismenost.me u okviru programa Agencije za audiovizuelne medijske usluge. Tekst je moguće preuzimati i dijeliti uz obavezno navođenje izvora.